

Джон Банвил – „Недосегаемият“

ДЕН ПЪРВИ ОТ НОВИЯ ЖИВОТ. Много странно. Почти цял ден се чувствам някак развеселен. Вече уморен, разбира се, но в същото време и трескав, като дете в края на празненство. Като дете, точно така: сякаш съм преживял някаква гротескна форма на прераждане. Тази сутрин за пръв път си дадох сметка, че вече съм възрастен. Тъкмо прекосяха Гауър Стрийт, откъдето обикновено минаваше пътят ми. Стъпих малко встрани и нещо ме спъна. Странно усещане, сякаш въздухът около глезените ми се бе завихрил в течение, бе станал – коя беше онази дума: вискозен? – и ми пречеше, противодействаше ми. Автобус прогърмя край мен, зад кормилото му – ухилен чернокож. Какво толкова смешно е видял? Сандали, шлифер, моята неизменна пазарска мрежеста торбичка, старческите ми сълзящи очи, оцъклени от уплаха. Ако ме беше блъснал, щяха да кажат, че е самоубийство, и всички щяха да си отдъхнат. Но няма да им доставя това удоволствие. Тази година ще навърша седемдесет и две. Не е за вярване. А вътре в мен – вечният двайсет и две годишен младеж. Предполагам, че така се чувстват всички старци. Бърр.

Никога преди това не съм си водил дневник. Страх от инкриминиране. Бой обичаше да повтаря: не оставяй нищо написано. Защо започнах точно сега? Ей така, седнах и взех да пиша, сякаш това е най-естественото нещо в света, а то, разбира се, не е. Моето завещание. Вече е мръкнало, всичко наоколо е неподвижно, неспокойно и напрегнато. От мокрите дървета на площада капе. Едва доловима птича песен. Април. Не обичам пролетта с нейните волности и вълнения; боя се от този мъчителен трепет, който свива сърцето ми, и от това, към което би могъл да ме подтикне да направя: на моята възраст човек трябва да внимава с глаголните времена. Липсват ми децата. Божичко, откъде се появи това чувство? Те вече едва ли могат да се нарекат деца. Джулиан трябва да е на... ами, тази година май ще стане на четирийсет, което значи, че Бланш би трябвало да е на трийсет и осем, така ли? В сравнение с тях аз, в собствените си очи, не приличам на възрастен мъж. Одън бе писал някъде, че независимо от възрастта на компанията, в която се намира, той винаги си представя, че е най-младият в стаята; аз също. Все едно, мислех си, че поне можеха да ми се обадят. *Дадумс, научихме за твоето предателство, съжаляваме.* Въпреки това никак не съм сигурен, че искам да чуя подсмърчането на Бланш или Джулиан, който процежда през зъби нещо по телефона. Истински майчишко. Предполагам, че всички бащи говорят така.

Не бива да се отплесвам.

Публичното опозоряване е странно нещо. Прилича на потреперване в областта на диафрагмата, полазват те тръпки по цялото тяло, сякаш във вените има живак и той се приплъзва бавно, но осезаемо под кожата ти. Сместа от страх и вълнение е експлозивна напитка. Отначало не можех да се сетя за какво ми напомня това състояние, после отговорът изплува сам: за онези първи нощи на самотни скиталчества, когато признах пред себе си, че предпочитам мъже. Същите горещи тръпки от сместа на страх с вълнение, същата озъбена усмивка на отчаяние, която се опитвах да прикрия. Искях да ме спипат. Да ме нападнат. Да ме измъчват. Е, сега това вече е минало. Всъщност всичко е минало. Останало е само едно странно късче синьо небе в *Etin Arcadia Ego*, където облаците са се разкъсали във формата на устремно литнала птица, което за мен представлява истинската, тайна сърцевина на картината, нейната кулминация. Когато разсъждавам върху смъртта, а напоследък аз разсъждавам върху нея с все по-смаляващо се чувство за неприемливост, виждам себе си под погребален покров с белезникавия цвят на цинк, сякаш повече фигура на Ел Греко, отколкото на Пусен, която, обзета от мъчителен еротичен екстаз, се въздига сред хор от алилуя и устни,

разтворени в словесни пръдни, нагоре през завихрени облаци със златистия цвят на чай, с главата напред през точно този отвор от чиста синева.

Светни лампата. Моята непокатима малка светлина. Как ясно очертава пределите на това тясно царство от писалище и отворена страница, в което винаги съм намирал най-голяма радост, тази осветена палатка, където съм се свил, щастлив и скрит от света. Защото дори картините са повече въпрос на вътрешно зрение, отколкото на външен поглед. Ето тук нещо, което...

Обаждане от Куеръл. Е, на него поне кураж не му липсва, това е сигурно. Телефонното извънбяване ме сепна и ужасно ме уплаши. Така и не свикнах с тази машинка – приклекнала, зловеща, готова всеки миг да вдигне врява, за да ѝ обърнеш внимание, и то когато най-малко очакваш, също като някое сърдито бебе. И досега тревожното ми сърце се разтупква. Кой би могъл да бъде? Обаждаше се от Антиб. Мисля, че долових шума на морето в далечината, завидях му и се подразних, въпреки че това по-скоро приличаше на уличното движение под апартамента му, някъде по Корниш, там ли беше? – или пък някой друг звъни? Чул по новините, така рече. „Ужасно, старче, ужасно; какво да кажа?“ Не успя да скрие нетърпението в гласа си. Искаше да узнае всичките мръсни подробности. „Със секс ли те пипнаха?“ Много коварно – и все пак колко малко разбираше той в края на краищата. Дали не трябваше да го провокирам, да му кажа, че съм наясно какъв подлец е той? Но какъв е смисълът. Скрайн четете книгите му, той му е истински почитател. „Чуй, този Куеръл – казва той с онова типично съскане, което протезите му произвеждат, – той ни е взел мярката, на всички до един.“ Не и на мен, приятелю; не и на мен. Поне така се надявам.

Друг не се обади. Е, аз и не очаквах, че той ще го направи...

Ще ми липсва старият Скрайн. Без съмнение вече няма да имам работа с него; всичко приключи – това, както и много други неща покрай това. Би трябвало да изпитвам облекчение, но колкото и да е странно, не изпитвам. Накрая двамата бяхме нещо като двойници, той и аз, като във вариететен номер. *Казвам ви, казвам ви, казвам ви, господин Скрайн! Бог ми е свидетел, господин Боунс!* Той изобщо не отговаряше на всеобщата представа за разпитващ. Жилав малък мъж с дългнеста глава, дребни черти и подредено кече от много суха коса с цвят на камък. Приличаше на побеснял баща на булка лудетина от холивудските комедии през трийсетте години. Сини очи, без пронизващ поглед, дори малко замъглени (начало на перде?). Лъснати тежки, груби обувки, лула, която непрекъснато въртеше в ръце, износено сако от туид с крпки на лактите. Неизвестно на колко. Би могъл да бъде на всяка възраст от петдесет до седемдесет и пет години. Ум като бръснач, можеш да чуеш как вътре чарковете му прещракват. И удивителна памет. „Спри за миг – така ми казваше и ме бодваше с дръжката на лулата си, – дай да повторим това още веднъж“ и аз трябваше отново да разтворя рехаво изтъканата торба лъжи, с които го оплитах, като същевременно, обзет от френетично спокойствие, неистово търсех да намеря слабото място, което беше открил в съшитата от мен тъкан. До този момент лъжех само за удоволствие, би могло да се каже – за спорт, като оттеглил се професионален тенисист, който се надиграва със стар свой противник. Не се страхувах, че може да открие нещо ново и ужасяващо – вече бях признал всичко или почти всичко, но ми се струваше, че на всяка цена трябва да поддържам последователността, предполагам, единствено по естетически причини, а за да си последователен, не трябва да спираш да доизмисляш. Да, знам, звучи иронично. Той беше упорит като булдог – захапел ли, няма пускане. Приличаше на излязъл от романите на Дикенс; представям си малка неугледна къща в Степни или Хакни, или където там живееше, в комплект с всичко останало – свадлива съпруга и котило нахакани хлапета. Това е друга моя основна слабост – да виждам хората като карикатури. Включително и себе си.

Не че се разпознавам в публичната версия, която се разпространява сега. Слушах по радиото, когато нашият скъп министър-председател (аз наистина се възхищавам от нея; такава твърдост, така непоклатимо целенасочена, а и толкова красива по един обаятелно мъжествен начин) се изправи в Камарата на общините и направи съобщението; в този момент изобщо не регистрирах собственото си име. Искам да кажа, помислих си, че говори за друг човек, когото познавам, но не много добре и когото не съм виждал от дълго време. Много странно усещане. От централата вече ме бяха предупредили какво следва – по един доста груб начин; хората, които работят сега там, изобщо не приличат на добродушните веселяци по мое време, – но пак си беше шокиращо. После в обедните телевизионни новини показаха някакви страшно неясни мои снимки, нямам представа откъде и как се бяха добрали до тях, дори не си спомням кога са ме щракнали – доста удачен глагол, когато става дума за фотография: диваците са прави, така ти вземат част от душата. Приличаха на онези добре запазени тела, извадени от скандинавските тресавища – челюсти, жилест врат и забулени очни ябълки. Един колега писател, съзнателно или не, вече съм забравил името му – един „съвременен историк“, каквото и да значи това, – за малко да ме разпознае, но правителството го изпревари в това, което мога да нарека само нескопосен опит да спаси реномето си; досрамя ме заради министър-председателя, сериозно говоря. Ето ме, отново разкрит, и то след толкова време. Разкрит! – колко разголено звучи тази дума, чак тръпки да те побият. О, Куеръл, Куеръл. Знаем, че си ти. Това е нещо, което би направил, за да си разчистиш сметките. Няма ли край на турбуленциите в живота? Искам да кажа с изключение на онази, очевидната.

Каква е целта ми тук ли? Бих могъл да кажа, че *просто седнах и взех да пиша*, но всъщност изобщо не се самозалъгвам. Никога през живота си не съм правил нищо без цел, обикновено скрита, понякога дори и от мен самия. И аз ли като Куеръл съм тръгнал да разчиствам стари сметки? Или може би намерението ми е да оправдая делата си, да се извиня? Надявам се, не. От друга страна, не искам да си измислям и някаква друга лъскава маска... След като поразсъждавах, дадох си сметка, че метафората е очевидна: приписване на вината на друг, удостоверяване на истината и реставрация. Ще свалям пласт след пласт мръсотия – боя с цвят на карамел и спечени сажди, останали след един живот на криене и преструвки, – докато стигна до самото нещо и разбере същността му. Моята душа. Моят аз. (Когато се размивам гръмогласно като сега, стаята сякаш се сепва и отстъпва назад в почуда и недоумение, с ръка върху устата си. Нали съм водил тук съвсем приличен живот, не бива сега да се превръщам в креслив истерик.) Днес запазих самообладание пред глутницата чакали от вестниците. *Загивали ли са хора заради вас?* Да, сладурче, загивали са и още как. Всъщност не, бях супер, вярвайте ми, щом аз го казвам. Спокоен, студен, уравновесен, стоик до мозъка на костите си: Кориолан към генерала. Аз съм голям актьор и в това е тайната на успеха ми (*Не трябва ли всеки, който иска да разчувства тълпата, да бъде актьор, който играе себе си?* – Ницше). Облякох се старателно според ролята си: старо, но запазено сако от пепит, риза от Джърмин Стрийт, вратовръзка „Шарве“ – червена, да ги подразня, – кадифен панталон, чорапи с цвят на овесена каша и такива на пипане и меки обувки без пета, които не бях носил от трийсет години. По-скоро имах вид на човек, който се връща от уикенд в Кливдън. Помислих си дали да не взема и една лула като Скрайн, но това би било преиграване; освен това, за да изглеждаш убедително като пушач на лула, трябва да репетираш с години – никога не използвай прикритие, което не ти стои естествено, това беше друга от сентенциите на Бой. Според мен идеята да покания милите хора от пресата в прекрасния си дом беше добър стратегически ход. Натъпкаха се вътре като овце, блъскаха си бележниците един на друг, пазеха фотоапаратите си, вдигнати високо над главите. Трогателно наистина: така

нетърпеливи, така непохватни. Почувствах се като навремето, сякаш отново се върнах в Института да чета лекции. Госпожице Туинсет, бихте ли спуснали щорите? А вие, Стриплинг, включете диаскопа. Слайд номер едно: *Предателството в градината*.